

of reforming are found out. The article contains the constitutional regulation of human rights and freedoms in the Republic of Poland. The author gave a scientific classification of human rights. The examples of human rights protection judicial practice of the Supreme Court according to democratic standards, which are adopted by the international community and the European Union, are given in the article.

The difficulties of the constitutional and legal status of the of the Polish Supreme Court judges, the peculiarities of their hierarchical subordination and responsibility were identified among the most perspective areas for further research on this topic.

Keywords: *the Supreme Court of the Republic of Poland, judicial reforming, court chamber, jurisdiction, human rights, activity on human rights.*

УДК 342.733

Маслова Н.Г.

кандидат юридичних наук

(Харківський національний педагогічний
університет ім. Г.С. Сковороди)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-5-137-142

АКАДЕМІЧНА СВОБОДА ЯК ПРАВО ЛЮДИНИ: МІЖНАРОДНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Визначено основні підходи до міжнародно-правового захисту академічної свободи в умовах боротьби з тероризмом, масової міграції академічних кадрів та інших викликів XXI століття. Сформульовано пропозицію щодо розробки спеціального міжнародно-правового документа, в якому б академічна свобода визнавалася самостійним правом людини, системно розкривався її зміст та визначалися зобов'язання держав у даній сфері.

Ключові слова: *права людини, громадянські права, особисті права, академічна свобода, міжнародний захист прав людини.*

Постановка проблеми. Сучасний університет, як транснаціональне співтовариство професорів і студентів, об'єктивно породжує проблеми для традиційних концепцій академічної свободи. Захисники академічної свободи розглядають її як професійне чи конституційне право людини або, рідше, як інституційне право академічних утворень. Боротьба за академічну свободу в Західній Європі та Північній Америці була доволі активною, особливо якщо порівнювати з долею цієї свободи в закритих політичних системах, таких як держави колишнього «соціалістичного табору» чи сучасного арабського Сходу. Однак після хвилі терористичних атак і незаконної міграції, що охопили світ на початку XXI століття, сприйняття загроз академічній свободі суттєво змінилося. Тепер, схоже, війна з терором і «зіткнення цивілізацій», спричинене міграцією, поширилися й на академічні кола. Нещодавні спори, пов'язані з викладацькими й студентськими свободами, що мали місце у США та державах ЄС, яскраво виявили підвищені ризики для членів академічної спільноти, котрі мають альтернативні домінуючим точки зору чи є представниками певних культурних меншин. Як справедливо зазначає Б. Раджагопал, «це є справді тривожний час для захисту академічної свободи» [1, с. 26].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Окремі питання концептуалізації, етапи еволюції, проблеми нормативно-правового закріплення й реалізації академічної свободи розглядалися в наукових працях таких зарубіжних конституціоналістів: В. Ван Олстін, Л. Волоснікова, А. Доусон, К. Йокояма, І. Ордоріка, Л. Пасешнікова, Р. Пост, Д. Раббан, Н. Рапопорт, К. Рассел, К. Сміт, Р. Стендлер, М. Тайт, Ф. Хатчесон, С. Хук, Е. Шилс та ін. В Україні питання захисту академічної свободи порушуються лише побіжно, здебільшого в аспекті забезпечення права на освіту: В.О. Боняк, Ю.Ю. Верланов, Д.Д. Герцюк, О.Ф. Мельничук, К.М. Романенко,

Ю.Л. Юринець, О.С. Якушина. Поняття, зміст, генеза та соціально-правова природа академічної свободи, міжнародно-правові стандарти її забезпечення вже були предметом наших попередніх досліджень [2–4]. Втім, новітні загрози академічній свободі, пов'язані з протидією тероризму та екстремізму, розширенням академічної спільноти в умовах зростання міграційних процесів та іншими викликами, що постали перед світовою спільнотою на початку XXI століття, змушують шукати відповідні шляхи забезпечення даної свободи в сучасному політико-правовому ландшафті.

З урахуванням наведених вище обставин, **метою** даної статті є визначення шляхів подолання новітніх загроз академічній свободі на національному та міжнародному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж формувати систему захисту академічної свободи, її необхідно більш-менш чітко визначити. Головне питання полягає в тому, чи обмежуватиме це визначення академічну свободу аспектом самовираження й асоціативної діяльності у сфері спеціалізації відповідної особи, чи передбачатиме загальну свободу займатися будь-якою імпресивною діяльністю, якщо тільки вона не порушує чинного законодавства. Наприклад, чи заборонено професору з фізики чи математики висловлювати в аудиторії свої погляди на суспільно-політичні процеси? На наш погляд, не виправдано вузьке розуміння академічної свободи не відповідає її історичному розвитку в Західній Європі та Північній Америці й неадекватно відображає роль представника академічної спільноти (викладача, студента, дослідника) як громадянина.

Історично склалося так, що академічна свобода не тільки в континентальній Європі, але й у Великій Британії та Сполучених Штатах перебувала під впливом німецьких ідей XIX століття, і в такому вигляді вона зберігається принаймні з моменту заснування Асоціації американських університетських професорів та прийняття нею Декларації принципів академічної свободи та академічного тенуре 1915 року [5]. Серед ранніх справ, котрі спричинили дискусію про свободу академічної професії, була серія конфліктів, що мали місце наприкінці XIX століття між професорами з економіки та адміністраціями університетів, які рішуче формували академічну свободу. Ці конфлікти включали такі сумнозвісні справи, як звільнення Е. Росса, професора з економіки Стенфордського університету, за підтримку «популістських» економічних ідей. Частково через такі інциденти академічне тенуре призначалося для того, аби вчені могли виражати свої погляди, навіть якщо ці погляди переходять вузькі дисциплінарні межі. Будучи громадянином, представник академічної спільноти має повну свободу думки і слова, котрі можуть бути обмежені тільки тоді, коли здійснення таких свобод порушує закони, котрі захищають громадський порядок чи національну безпеку. Академічна свобода є невід'ємною частиною цієї загальної свободи.

Але наскільки реальною є академічна свобода для всіх викладачів, студентів і дослідників у провідних державах світу в теперішній час, незалежно від громадянства чи національного походження? Більшість науковців, котрі аналізували цю ситуацію, доходять висновку, що в усіх державах іноземні вчені мають менше академічної свободи, ніж їхні колеги з числа власних громадян. Якщо це так, то як ми повинні реагувати? Оскільки іноземні викладачі, студенти і дослідники не мають права на повний конституційний захист за національним законодавством, єдиний спосіб забезпечити академічну свободу для них полягає у тому, щоб визнати його одним із прав людини.

Наскільки серйозною є загроза академічній свободі та наскільки вона є поширеною у світі? Наявні загрозливі прояви свідчать про те, що, оскільки свобода вираження думок, поглядів та свобода асоціацій перебувають під загрозою в результаті глобальної війни з терором, то більш цілеспрямованим стає тиск і на академічну свободу. Так, у США на деяких вчених чинився тиск через їхні погляди на антитерористичну війну. Низку викладачів було звільнено тільки за те, що вони були «недостатньо патріотичними» чи мали «небезпечні консервативні погляди»; щодо інших було поставлено під сумнів вибір навчальних матеріалів чи їхні наукові позиції з певних питань. Наприклад, Федеральне бюро розслідувань США у листопаді 2002 року відвідало одного американського професора з Масачусетського університету, іракця за походженням, аби допитати з приводу його ймовірно антиамериканських поглядів.

Не є винятком і студенти. Іноземні студенти з певних «країн, що викликають занепокоєння», повинні тепер реєструватися у Службі імміграції й натуралізації США і перебувають під підвищеним контролем. Університетам також було запропоновано повідомити в електронному вигляді чутливу інформацію про іноземних студентів, що не

тільки збільшило ризик того, що невинні люди будуть заарештовані внаслідок людської помилки, але й ставить університети «під ковпак» органів національної безпеки. Справді, межа між державою та університетом стає дедалі розмитішою.

Аналогічним чином, уряд у теперішній час проводить скринінг (англ. screening – відбір, сортування) іноземних студентів і дослідників, котрі займаються фундаментальними науковими дослідженнями. Такі тенденції заважають дослідницьким університетам, які значною мірою залежать від іноземних аспірантів. Це навіть змусило провідні установи відмовитися від тих державних грантів на проведення досліджень, котрі містять вимогу до скринінгу. Звісно, певний рівень скринінгу є законним у тих наукових сферах, котрі є важливими для національної безпеки, але є ознаки того, що мережа скринінгу надмірно поширюється.

В Індії університет штату Дхамму і Кашмір взагалі заборонив своїм професорам спілкуватися із засобами масової інформації після того, як декілька викладачів виступили з критичними коментарями щодо війни з тероризмом. У таких країнах, як Китай, Іран, Туніс, Єгипет, Малайзія та Індонезія стан академічної свободи ще гірший. Справді, згідно з доповіддю ООН за 2000-й рік, академічна свобода перебуває під тиском у багатьох частинах світу. В атмосфері послаблення свобод у цілому академічна свобода не може довго залишатися у сучасному стані.

Як уже зазначалося, головна проблема полягає в тому, що в багатьох державах до вчених може застосовуватись більш жорстке законодавство, яке не забезпечує основних гарантій їхніх прав. У дослідженні 1999 року, проведеному Міністерством освіти США, повідомлялося, що із загальної кількості 590 937 викладачів у Сполучених Штатах 94,4 % були громадянами США, а 5,6 % – іноземцями [1, с. 27]. Ця статистика є важливою, оскільки в Сполучених Штатах, як і в багатьох інших країнах, далеко не всі конституційні права автоматично застосовуються до негромадян. Частково через таку відмінність у поводженні з громадянами та іноземцями у внутрішньому законодавстві багатьох країн більшість країн погодилася з універсальним набором мінімальних прав людини, які застосовуються до всіх на їхній території.

У теперішній час у Сполучених Штатах до іноземних членів академічної спільноти застосовується суворий й дискримінаційний правовий режим, згідно з яким їм відмовляють у важливих громадянських свободах. Враховуючи досить авторитарний підхід до правоохоронної діяльності, прийнятий адміністрацією США, можливість їх ретельного вивчення – це не проста пропозиція. Звісно, загроза, з якою стикаються вчені ісламського походження або ті, хто родом з мусульманських країн, є набагато більшою. Кількість таких вчених – а це тисячі осіб – є набагато більшою, ніж вважає більшість людей. Кращим захистом їхньої академічної свободи є забезпечення того, щоб це було право людини, а не просто конституційне право особи.

На відміну від США, в Україні іноземних викладачів та дослідників дуже мало, натомість багато студентів. Так, за словами міністра освіти Л. Гриневич, у 2017 році було видано майже 40 тисяч запрошень на навчання. На сьогодні в Україні навчається понад 66 тисяч іноземних студентів. «Лише в 2017 році можливість навчання в Україні для іноземних абітурієнтів було представлено в Індії, Марокко, Лівані, Азербайджані, Туреччині, Польщі, Туркменістані», – підкреслила міністр [6]. За наявності суттєвих викликів національній безпеці та територіальній цілісності нашої держави та з урахуванням того факту, що значна кількість іноземних студентів, котрі навчаються в Україні, представляють інші культурні та ментальні традиції, питання академічної свободи є вельми актуальним і в межах вітчизняного політико-правового простору.

При цьому, як вже зазначалося вище, акцент на конституційних правах для окремих осіб у даному випадку залишається недостатнім з огляду на те, що національний режим іноземців, передбачений ст. 26 Конституції України [7], передбачає можливість встановлення Конституцією, законами чи міжнародними договорами України певних правообмежень для іноземців та осіб без громадянства. Тож кращим підходом до захисту академічної свободи є його переведення до категорії прав людини.

Стверджувати, що якимсь правом є правом людини, означає стверджувати дві речі: по-перше, захист такого права залежить не тільки від національної правової системи, а й від міжнародного права; по-друге, що транскордонні заходи, у тому числі міжнародні, стають цілком легітимними для захисту таких прав. У нинішньому політичному кліматі тільки цей аргумент має реальну перспективу забезпечення одноманітної й повсюдної

поваги до академічної свободи викладачів, студентів і дослідників, котрі працюють чи навчаються за кордоном.

Академічну свободу, як право людини, можна стверджувати трьома шляхами. Один полягає в тому, щоб захистити її в межах права людини на вільне вираження; другий – у тому, щоб захистити його через право на освіту; третій – передбачає визнання академічної свободи самостійним правом людини. Принагідно зазначимо, що свобода думок та їх вільного вираження захищаються як права людини згідно зі статтею 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (далі – МПГПП) [8], право на освіту гарантується статтею 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (далі – МПЕСКП) [9].

Академічна свобода в аспекті свободи вираження – це особисте (громадянське) право, що являє собою сукупність усіх експресивних свобод, котрі будь-який член академічної спільноти має як окрема особа, включаючи право на свободу думки та її вільне вираження. Ця точка зору визначає академічну свободу як підмножину більш широкої категорії, а тому не потребує особливого захисту. Такий підхід використовується у Сполучених Штатах, де академічна свобода виводиться зі змісту Першої поправки до Конституції 1787 р. [10]; застосовує такий підхід і Південно-Африканська Республіка, де ст. 16 Конституції 1996 р. згадує її як частину права на свободу слова [11, с. 572].

Згідно з МПГПП, кожен має право дотримуватися своїх поглядів без будь-яких обмежень, тоді як свобода вираження поглядів може бути обмежена, але тільки з певних підстав, як-от захист громадського порядку чи національної безпеки, за допомогою правових заходів, котрі вважаються необхідними. Але за будь-яких умов визнання певного права правом людини означає створення додаткових гарантій для його реалізації.

Другий спосіб подбати про академічну свободу – це право на освіту, котре має індивідуальні й колективні аспекти, що можуть бути реалізовані тільки через складні відносини між студентами, викладачами, закладами освіти, державою та суспільством. У цьому сенсі академічна свобода – це також засіб для реалізації інших важливих цілей, включаючи індивідуальні свободи, які виходять за межі експресивних свобод, аби охопити всі свободи, зокрема і свободу від дискримінації. МПЕСКП прямо проголошує, що освіта «має бути спрямована на повний розвиток людської особистості».

Дійсно, право людини на освіту запроваджує етичний вимір академічної свободи, розширюючи цілі освіти. Тобто академічна свобода існує для того, щоб окремі викладачі, студенти, дослідники та відповідні навчальні й наукові заклади могли втілювати важливі освітні цілі. Навпаки, право на академічну свободу можна захищати як невід'ємну частину права на освіту. Іншими словами, академічна свобода – це не просто індивідуальне право на щось, але також і колективне право на реалізацію важливих соціальних цілей. У нашу глобалізовану епоху такі цілі самі по собі є глобальними, втіленими в ідеї прав людини.

У 1999 році у межах МПЕСКП Організація Об'єднаних Націй визнала тісний зв'язок академічної свободи з правом людини на освіту. У своєму зауваженні загального порядку № 13 Комітет з прав людини зазначив, що з досвіду розгляду численних доповідей держав-учасниць у нього склалася думка про те, що право на освіту може здійснюватися лише за наявності у викладачів та учнів академічної свободи. Тому, незважаючи на те, що цей аспект безпосередньо не відображений у ст. 13 МПЕСКП, на нього слід зважати у практичній діяльності. При цьому комітет особливо підкреслив, що викладачі і студенти вищих навчальних закладів є особливо вразливими у плані політичного та іншого тиску, що підриває академічну свободу, хоча названа свобода стосується всіх викладачів та тих, хто навчається в системі освіти в цілому (п. 38) [12].

Такий підхід є визнанням важливості академічної свободи як громадянського права, для захисту економічних, соціальних і культурних прав, таких як право на освіту, – це цікавий та інноваційний спосіб захисту академічної свободи. На жаль, у цьому документі не згадуються жодні більш конкретні питання, такі як індивідуальна академічна свобода, університетська автономія чи право членів академічних установ брати участь у самоврядуванні. Такі питання залишені для практичної діяльності Комітету.

Україна є учасником переважної більшості договорів з прав людини, у тому числі й МПЕСКП, тож визнає (на відміну, зокрема, від США) право на освіту правом людини. Це дає змогу академічній спільноті в Україні повною мірою використовувати етичну, політичну і навіть символічну силу прав людини у глобальному нормативному дискурсі. Прагнення захистити академічну свободу як право людини має сенс і з теоретичної точки зору.

Варто зазначити, що в Рекомендації щодо статусу викладацьких кадрів вищої

освіти, прийнятій Генеральною конференцією ЮНЕСКО в Парижі 11 листопада 1997 р., під академічною свободою викладацьких кадрів розуміється «не обмежене жодною встановленою доктриною право на свободу викладання й обговорення, свобода проведення досліджень, поширення й опублікування їхніх результатів, вільне вираження своїх думок щодо закладу чи системи, в яких вони працюють, свободу від інституційної цензури та свободу участі у професійних чи представницьких академічних органах» (п. 27) [13]. Якщо додати до цього такі аспекти, як академічна свобода студентів та автономія університетів, стає зрозуміло, що ні право на свободу думки та її самовираження, ні право на освіту не спроможні охопити весь обсяг академічної свободи в її індивідуальному, колективному та інституційному аспектах. Тому вважаємо за доцільне надалі стверджувати і просувати академічну свободу як самостійне право людини, котре хоч і кореспондує з правом на свободу вираження та правом на освіту, але має власний обсяг і зміст.

Проведене дослідження надає змогу зробити такі **висновки**:

1. Академічна свобода має важливе значення для прогресивного розвитку як окремої особи, так і суспільства та держави в цілому. В умовах інформаційного суспільства роль цієї свободи ще більше зростає, перетворюючись на необхідну морально-політичну передумову всебічної реалізації та розвитку творчого потенціалу людини.

2. На початку XXI століття війна з тероризмом і нова хвиля міграції послабили чимало конституційних свобод, котрими користуються в різних куточках світу. Відповідно, захист академічної свободи більше не може здійснюватися виключно в межах національного права. Утвердження і подальше просування академічної свободи як самостійного права людини стало морально-політичним імперативом в усьому світі.

3. Чинне міжнародне право містить чимало документів, що стосуються безпосередньо академічної свободи у певних її проявах. Втім, на сьогодні важливо забезпечити цілісний підхід до забезпечення даного права. Тож назріла потреба у прийнятті спеціального документа імперативного характеру (у вигляді додаткового протоколу до МПГПП чи окремої конвенції), в якому академічна свобода визнавалася б самостійним правом людини, системно розкривався її зміст та визначалися зобов'язання держав у даній сфері з урахуванням новітніх викликів.

Розробка пропозицій щодо змісту такого документа та організаційно-правових механізмів його реалізації є перспективним напрямком подальших досліджень у даній сфері.

Бібліографічні посилання

1. RAJAGOPAL B. Academic freedom as a human right: an internationalist perspective. *Academe*. 2003. Vol. 89. № 3. May-June. P. 25-28.
2. Маслова Н. Г. Поняття, генеза та соціально-правова природа академічної свободи. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 21-27.
3. Маслова Н. Г. Зміст академічної свободи. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2012. № 3. С. 15-18.
4. Маслова Н. Г. Універсальні міжнародно-правові стандарти забезпечення академічної свободи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2012. Вип. 19. Том 4. С. 277-281.
5. 1915 Declaration of Principles on Academic Freedom and Academic Tenure. *AAUP Policy Documents and Reports*. Washington: AAUP, 2006. P. 291-301.
6. Міносвіти назвало кількість іноземних студентів в українських ВНЗ. *Інформатор*. 22.03.2018. URL: <https://informatorministry.gov.ua/news/minosvity-nazvalo-killist-inozemnyh-studentiv-v-ukrajinskyh-vnz/>.
7. Конституція України від 28.06.1996. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
10. *Keyishian v. Board of Regents*, 385 U.S. 589 (1967).
11. Конституція Південно-Африканської Республіки від 08.05.1996. *Конституції зарубіжних країн*: навчальний посібник / за ред. В.О. Серьогіна. Харків: ФІНН, 2009. С. 569-628.
12. Замечание общего порядка № 13 – Право на образование (статья 13). *Международные договоры по правам человека. Том 1. Подборка замечаний общего порядка и общих рекомендаций, принятых договорными органами по правам человека*. – HRI/ GEN/1/Rev.9 (Vol. I). 27 May 2008. URL: http://www2.ohchr.org/english/bodies/icm-mc/docs/8th/HRI.GEN.1.Rev9_ru.pdf.
13. Рекомендация о статусе преподавательских кадров учреждений высшего образования от 11.11.1997. URL: <http://docs.cntd.ru/document/901839542>.

Надійшла до редакції 26.11.2018

SUMMARY

Maslova N.G. Academic freedom as human right: international prospects. The article defines the main approaches to the international legal protection of academic freedom in terms of combating terrorism, mass migration of academic personnel and other challenges of the XXI century.

It is argued that academic freedom as a human right can be arranged in three ways. One is to protect it within the scope of human rights to free expression; the second is to protect it through the right to education; the third - involves recognition of academic freedom as an independent human right.

The article argues that neither the right to freedom of thought and expression, nor the right to education, can cover the entire scope of academic freedom in its individual, collective and institutional aspects. Therefore, it is expedient to continue to affirm and promote academic freedom as an independent human right, which, although it corresponds to the right to freedom of expression and the right to education, but has its own scope and content.

At the beginning of the 21st century, the war on terrorism and the new wave of migration weakened many constitutional freedoms that are used in different parts of the world. In particular, the present threatening manifestations show that, since freedom of expression, opinion and freedom of association are endangered by the global war on terror, pressure and academic freedom are more targeted. Accordingly, the protection of academic freedom can no longer be carried out solely within the limits of national law. The approval and further promotion of academic freedom as an independent human right has become a moral and political imperative throughout the world.

It is noted that current international law contains many documents that relate directly to academic freedom in certain its manifestations. However, today it is important to provide a holistic approach to ensuring this right. Thus, the need for adopting a special document of an imperative nature (in the form of an additional protocol to the ICCPR or a separate convention), in which academic freedom would be recognized as an independent human right, systematically revealed its content and determined the obligations of States in this area, taking into account the new challenges.

Keywords: human rights, civil rights, personal rights, academic freedom, international protection of human rights.

УДК 343.122

Омаров Е.Б., PhD

(Межведомственный НИИ

Академии правоохранительных органов

при Генеральной прокуратуре Республики Казахстан)

DOI: 10.31733/2078-3566-2018-5-142-146

ФОНД ПОТЕРПЕВШИХ В УГОЛОВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ КАК ИНСТРУМЕНТ ВОССТАНОВЛЕНИЯ НАРУШЕННЫХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

Омаров С.Б. Фонд потерпілих у кримінальному судочинстві як інструмент відновлення порушених прав людини. Розглянуто питання захисту прав потерпілих (жертв) злочину як однієї з основоположних засад кримінального судочинства. Проаналізовано положення Загальної декларації прав людини з точки зору захисту та відновлення прав потерпілих та законслухняних громадян, а також практику деяких зарубіжних країн щодо грошової компенсації потерпілим. Надано пропозиції щодо шляхів наповнення фонду потерпілих.

Ключові слова: потерпілий, злочин, кримінальне судочинство, фонд, компенсація.

Постановка проблемы. Практически во всех конституционных нормах мирового сообщества, в том числе и Конституции Казахстана, права и свободы человека провозглашены высшей ценностью. Основой послужили нормы Всеобщей декларации прав человека, принятой Резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 года (далее – Декларация).

Статья 1 Декларации предусматривает, что все люди рождаются свободными и равными в своем достоинстве и правах. Они наделены разумом и совестью и должны поступать в отношении друг друга в духе братства. Однако всем известно, что не все